

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ!

Різдво Христове належить до великих християнських, так званих дванадесятих свят, які церква визначає особливо урочисто. За біблійними свідченнями цього дня народився Син Божий - Ісус Христос, якому люди поклоняються вже не одне тисячоліття. В Україні Різдво називають ще Колядою. Історична наука вважає, що Різдво запозичено християнами з язических культів. У стародавніх релігіях відзначалося народження богів - давньоєгипетського Осіріса, давногрецького Діоніса, давньоіранського Мітри та ін. Дати цих свят припадали на кінець грудня - початок січня, в дні зимового сонцестояння, "повороту до весни". У процесі свого становлення християнська церква поступово витісняла давні свята. Спочатку 6 січня було потрійним святом народження, хрещення й богоявлення Христа. У IV столітті 25 грудня стали відзначати народження, а 6 січня - хрещення та богоявлення. І лише наступного століття Різдво Христове міцно увійшло в життя християн. Розбіжність в святкуванні Різдва західними і східними церквами викликана тим, що вони користуються різними календарними системами. Православна церква святкує його 7 січня (25 грудня за старим стилем), а католицька церква - 25 грудня за новим стилем. У X столітті християнство було запроваджено на Русі й відтоді свято Різдва Христового стало невід'ємною частиною нашої культури. Разом із вірою Христовою в Україні та за її межами набули поширення такі народні традиції, як колядування та щедрування. Коляда - це гімн Христу, оспівування його народження. У щедрівках славлять природу, закликають весну.

Першими оповісниками народження Христа у давнину були діти та підлітки, які обходили ватагою багаті й бідні оселі, співаючи колядки та щедрівки. І в кожній хаті світлішало, людям ставало легше на душі. Колядників чекали з нетерпінням і щедро віддячували їм яблуками, горіхами, бубликами. Вважалося, чим більше дітей завітає до хати, тим щедрішим для її господарів буде Новий рік. Колядували, як правило, лише хлопчики: дівчатка у різдвяних обрядах участі не брали, оскільки за давнім віруванням на великі свята першими мають з'являтися представники чоловічої статі. Різдву, за церковним статутом, передує піст. У цей час виконувалися всі хатні роботи: світлицю білили, прибирали розписами, вивішували найкращі рушники, розкладали килими. Покуття оздоблювали особливо урочисто й прикрашали запаленою свічкою чи лампадою. Тут ставили перший символ усіх трьох зимових свят - дідух (сніп з колосків жита чи пшениці, зібраних наприкінці жнив). Зерно з дідуха зберігали до весни, примішуючи потім до посівного - для забезпечення багатого врожаю. З давніх-давен помітили: у який день приходить Різдво, у такий же день слід починати збір врожаю. Особливого значення надавали різдвяній погоді. По ній визначали майбутній врожай. Переддень Різдва - Святвечер (або Багата кутя) починався з появою на небі першої зірки. Цей звичай пов'язаний з Віфлеємською зіркою, що засяяла над печерою, у якій народився Рятівник

світу, Ісус Христос. На честь Віфлеємської зірки верхівку новорічної ялинки стали прикрашати зіркою після того, коли звичай святкувати Новий рік з ялинками прийшов з Німеччини при Петрі I.

Відповідно до стародавнього звичаю, стіл посипався сіном на згадку про вертеп і ясла, а потім уже покривався білосніжною скатертиною.

У цей день піст був особливо суворим. Крім куті на столі обов'язково стояли 12 страв: грибні, ягідні, пиріжки з квасолею чи капустою, смажена риба, борщ з рибою і грибами та ін. . **Кутя** – це головна традиційна страва Святвечора. Про неї вперше згадується на початку XII століття в літописі “Повість минулих літ”. За старих часів кутю готували частіше із пшениці, рідше з ячменю. Зерна товкли в ступці, але так щоб не роздрібнити їх, а тільки здерти з них лушпиння. У більш пізній час кутю стали робити з рису. Спочатку кутю готували з медом або ситою (розведеним медом). У пізніше в кутю стали додавати макове молоко (запарений і розтертий мак), родзинки, а також подрібнені горіхи й цукровий сироп.

Продукти, з яких готувалася кутя, мають символічне значення.

Зерно є символом воскреслого життя. Мед вважається символом здоров'я й благополучного побуту (солодкого життя). А мак символізує статок у родині.

Вважають, що чим багатіше (тобто смачніше й ситніше) кутя, тим кращим буде врожай і вищим статок у родині. Першою починали їсти кутю - найголовнішу обрядову їжу, неодмінний символ різдвяно-новорічних свят. Далі годилося скуштувати всіх страв, запиваючи їх узваром. Під час вечері батько виходив з кутею на двір і кликав: "Морозе, морозе, йди до нас кутю їсти. Якщо не хочеш, то не йди. Не морозь ні ягнят, ні поросят, ні теляток". У такий спосіб задобрювали сили природи, щоб майбутній врожай був гарним. Кутю також кидали в криницю або річку, щоб не було посухи. Посуд од пісних страв ретельно мили, оскільки наступна їжа вже мала бути не скормною. Починалося різдвяне розговіння. Неодмінними прийомами на святковому столі була свіжина: ковбаси, окорок, тушковане або смажене м'ясо, холодець, інші традиційні українські страви.

Завершивши обрядову трапезу, діти після спочинку розносили гостинці своїм родичам. Ті з нетерпінням чекали бажаних гостей. Нарешті з'їжджалася уся родина й сідала за святковий обід, який тривав допізна. Ніхто із присутніх не згадував сумних історій, бо це трапезування мало "очистити всіх од скверня і об'єднати злагодою та любов'ю". Надвечір село знову оживало - починалося масове колядування. У різних регіонах воно проходилося по різному: на Покутті колядували ще напередодні Різдва, на Лівобережжі - першого дня, а на Поділлі - вили ватаги лише другого дня свят. Готувалися до цього задалегідь - виговляли колядницькі обладунки: восьмикутну зірку, маски Кози, Ведмедика. Різдяні колядницькі гурти споряджали переважно парубки. Вони обирали

отамана - хлопця, котрий вирізнявся спритністю, дотепністю і якого в селі поважали. Крім того він мав уміти гарно починати пісню, зробити в ній вивід. Традиційний одяг колядницьких ватаг - білі та коричневі кожушки й свитки, чоботи власної роботи, хустки або віночки у дівчат. Святкові ватаги залежно від регіону різнялися своїм кількісним складом і обрядовими персонажами. Обходячи оселі, колядники піснями та відтворенням побутових сценек поздоровляли господарів та їхніх дітей, бажаючи всім щастя й здоров'я на мноїї літа. Відомі класичні колядки "Нова радість стала", "Ой, новина в нас, новина".

Особливо радісним було Різдво для дітей. Ватаги хлопчаків ходили по хатах з вертепом - маленьким ящиком, обклеєним кольоровим папером, де знаходився вертеп, відображення Різдва Ісусу христа к, закріплених на осі, розігравалися вистави, що складали ася,

з народженням Христа і біблійними персонажами. У особливо в Східній і Центральній

Україні, мистецтво вертепу поступово забувалося, бо, як і інші народні традиції зазнавало гоніння. Але зараз воно відроджується. Наступний за Різдрвом день - свято Богородиці. Особливо шанували його жінки, оскільки воно пов'язано з Божою Матір'ю. Було за звичай у цей день відвідувати жінок, які приймають роди, а також справляти обіди та панахиди по померлих. Завершується друге тисячоліття від Різдрва Христового. Повалені за цей час великі і могутні імперії, зникли стародавні язичеськи вірування. Але вертеп (печера), де народився Христос, зберігся таким самим, як був у момент Божественного втілення. Знаменно те, що Віфлеємський храм Різдрва над вертепом, споруджений у 330-му році, є нині єдиним в світі, де богослужіння здійснюється ось уже шістнадцять віків. Це найдавніша церква з усіх, що збереглися. Різдво Христове - це свято любові. Любов, котру принесло на землю Різдво, зобов'язує нас до внутрішнього відродження, до оновлення усього суцього: людини, сім'ї, нації, держави, всесвіту. Різдво Христове закликає нас шанувати всі творіння Божі, зберігати природу - ріки, поля, ліси, тваринний світ, охороняти їх від винищення й забруднення. У світлі Різдрва Христового ми повинні прагнути очиститися від скверни, відродити наші душі й серця у покайні, любові і всепрощенні. Різдво Христове - як нове очищення, воно виводить нас з темряви до світла, зцілює духовно, об'єднуючи в єдину могутню християнську родину.

Уцей надзвичайно складний час нашої держави ми всі повинні проїнятися духом різдрвяної любові й будувати нове життя у світлі Христових заповідей і моралі. І нехай оцей всемогутній, преображаючий дух світлого Народження Христового запанує в наших серцях нині, і повсякчас, і на віки вічні! Славимо Його!